

A most befejezett évkör és az 1936-tól kezdve megjelenő *Magyarország évi könyvészete* között tizenöt év magyar könyvtermelésének hiányzik még a tudományos leltára. Márpedig a teljes nemzeti könyvészet a szakbibliográfiáknak s azokkal együtt mindenfajta rendszeres tudományos kutatásnak nélkülözhetetlen alapja. Azután megoldást kellene találni legalább a tudományos és irodalmi folyóiratok *cikkeinek* címek szerint összegyűjtésére is; erre Szinyei félbenmaradt *Repertoriuma* óta senki sem vállalkozott. Modern, használható könyvészetet nem lehet ötletszerűen, egyesek kimagasló önfeláldozására hagyatkozva teremteni: a könyvészet készítése nagy gondot, széleskörű tudást igénylő tudományos feladat. Nem egyesek, hanem jól szervezett munkaközösségek feladata. Az Országos Széchényi Könyvtárból a közelmúlt évek folyamán kikerült könyvészeti munkák — így a most derekasan befejezett 1911—1920. évi *Magyar Könyvészet* is — bizonyítják, hogy nem a kezdeményező erő hiányzik. Csak munkatársak nevelésére, az érdeklődésnek a fiatal filológus generáció körében való felkeltésére lenne szükség és arra a meggyőződésre, hogy az erre fordított fáradozás nem lesz hiábavaló: megbecsülést is szerez annak, aki vállalja... A tervszerű és folyamatos könyvészeti munka azután a még meglévő hiányokat és hibákat önmagától kiküszöböli.

DEZSÉNYI BELA.

Gál István: Angol-magyar történelmi kapcsolatok. Budapest, 1942. Magy. kir. állami nyomda.

Gál István munkája értékes összefoglalása az angol-magyar történelmi és művelődéstörténeti kapcsolatoknak. Rámutat a középkor keresztény közösségtudata, a dinasztikus érdekszövetség, az egyetemi élet mozzanataira, az Arany Bulla és a Magna Charta kapcsolataira, az angol uralkodók és az Árpád-házi fejedelmek követjárásaira. Említi, hogy a középkori angol krónikák, balladák, románcok, novellák lelkesen írnak Magyarországról. Szól arról is, hogy Sidney Fülöp elragadtatva emlékezik meg a magyar hősdalokról. Nem feleli a magyar nyomokat Shakespeare, Johnson munkáiban sem. Elénk tárulnak Erdély és Angolország diplomáciai és protestáns iskoláink angliai összeköttetései. Rávilágít arra is, hogyan közvetíti Bécs és Göttinga az angol szellemi mozgalmakat. Felvonulnak Shakespeare fordítói. Megemlékezik Byron, Scott, Joyce, Lawrence hatásáról. Néhány sorban beszámol az angol nyelv magyar és a magyar nyelv angol elemeiről. Ír azokról is, akik emlegették a magyarságot: Manderville-ről, Richardson-ról. Elsorakoztatja azokat a kiváló magyar történelmi alako-

kat, akikről angol könyvek jelentek meg. (Szent Erzsébetről stb.) Ráirányul figyelme arra is, hogy egész sereg magyar tudós (Körösi Csoma Sándor, stb.) vett részt az angol birodalom egyes részeinek felkutatásában. Mindezt azoknak a vizsgálódásoknak alapján állapítja meg, amelyeket Angyal Dávid, Fest Sándor professzor és lelkes tanítványai: Rónai Éva és mások, közöttük maga Gál István is, eszközöltek az angol-magyar kapcsolatok kifürkészése terén.

Ebben az élénk figyelemre valló dolgozatban azt hibáztatjuk, hogy minden összefolyik benne. Kis részekre kellett volna tagolnia: a diplomácia, a politika, az iskolaügy, az irodalom és a nyelv szempontjai szerint. Néhány mondatban meg kellett volna említenie szembeszökően gazdag Shakespeare-kultuszunkat, azt is, mennyire jelentős Ossian-, Scott- és Byron-tiszteletünk van.

Mindez csak kis mértékben csökkenti ennek a művelt közönségünk számára annyira fontos összefoglalásnak jelentőségét.¹

ELEK OSZKÁR.

Kovalovszky Miklós: Ady Endre önképzőkori tag. Budapest, 1943. Fischhof Henrik nyomdája, 71 l. 8-r.

Az Ady-irodalom lassanként hatalmas könyvtárrá dagad, a kutatás azonban meglehetősen rendszertelenül folyik: míg egyes jelenségekről már az unalomig sokat hallunk, addig más, nem kevésbé fontos mozzanatokkal senkisé sem törődik. Általában mindenki az „érett” költővel foglalkozik, s ez természetes is, mert Ady művészete a nagyváradi évektől kezdve kimeríthetetlenül gazdag — viszont nem kétséges, hogy a tudománynak a lángész kibontakozását is meg kell vizsgálnia. Hasznos munkát végzett tehát Kovalovszky Miklós, amikor nem csekély fáradtsággal összegyűjtötte Ady iskolai működésére, valamint zilahi „magánéletére” vonatkozó adatokat, s igyekezett megrajzolni azt a sajátos légkört, amelyben Ady diákoskodott. Kovalovszky nagyon józanul érté-

¹ Ezen a helyen egy súlyosabb hibájáról emlékezünk meg. A XVI. századi Sidney Fülöpnek, a kor egyik legkiválóbb költőjének és esztétikusának reánk nézve mérhetetlen jelentőségű nyilatkozatát eredetiben és fordításban is közli. Az eredetinek *valour* szava fordítása körül ott settenkedik a francia *valeur* (érték) jelentése, noha a franciában is ismeretes a *valeur militaire*. A tévedés értékcsökkentő és értelemzavaró hibát okozott a fordításban. A *valour* angolban csak vitézséget jelent. Sidney szövege magyarul a következő: „Magyarországon minden ünnepen és más ilyen összejöveteleken azt a szokást láttam, hogy *őseiknek vitézségéről* énekeik vannak, amelyeket ez a nagyon katonás nemzet úgy tekint, mint derék vitézség legfőbb lángalobbantóit”. (L. Sidney Fülöp a magyar hősdalokról című cikkemet az *Irodalomtörténet* 1913. évf.-ban).